

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 1. ISSN 2307-2105

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.96>

УДК 657.6.012.16:343.148

О. Б. Пугаченко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,

Центральноукраїнський національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2253-050X>

М. В. Зоц,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Центральноукраїнський національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8252-2166>

**ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОСТУПОК У КОНТЕКСТІ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА З
ЕКОНОМІЧНИХ ПИТАНЬ**

O. Puhachenko,

PhD in Economics, Associate Professor,

Central Ukrainian National Technical University

M. Zots,

Applicant of the third (educational and scientific) level of higher education,

Central Ukrainian National Technical University

**DISCIPLINARY MISCONDUCT IN THE CONTEXT OF THE
LIABILITY OF A FORENSIC EXPERT IN ECONOMIC MATTERS**

У статті досліджено дисциплінарний проступок у контексті відповідальності судового експерта з економічних питань. Встановлено, що наразі судовий експерт може бути притягнутий до дисциплінарної (настає при вчиненні дисциплінарного проступку), адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності. З'ясовано, що незважаючи на закріплення 12 конкретних випадків, що характеризують дисциплінарний проступок, наразі відсутнє законодавче визначення такого терміну у профільному законодавстві про судову експертизу. Нами запропоновано дисциплінарний проступок розглядати як юридичний факт, що зумовлює застосування заходів дисциплінарного впливу, спрямованих на забезпечення належного рівня професійної діяльності, дотримання законності та професійної етики. Доведено, що застосування дисциплінарних стягнень до судового експерта з економічних питань має здійснюватися з урахуванням принципів судово-експертної діяльності та передбачати оцінку тяжкості дисциплінарного проступку, обставин його вчинення, наявності попередніх дисциплінарних стягнень та інших даних, які характеризують професійну діяльність експерта. Наголошено, що дисциплінарне стягнення може бути оскаржене в судовому порядку.

The article examines disciplinary misconduct in the context of the legal liability of a forensic expert in economic matters. It is noted that the issue of a forensic expert's liability, including liability related to economic expertise, is regulated by Article 14 of the Law of Ukraine "On Forensic Expertise". Under the current legislation, a forensic expert may be held disciplinarily, administratively, civilly, or criminally liable on the grounds and in the manner prescribed by law. Disciplinary liability arises as a result of committing a disciplinary misconduct. Although the Law of Ukraine "On Forensic Expertise" specifies twelve cases characterizing disciplinary misconduct, it does not provide a legal definition of this concept. The article proposes to define disciplinary misconduct as a legal fact that entails the application of disciplinary measures aimed at ensuring an

appropriate level of professional activity, compliance with legal requirements, and adherence to professional ethics. Accordingly, disciplinary misconduct of a forensic expert in economic matters is interpreted as a specific type of professional offense consisting of culpable non-performance or improper performance of duties established by legislation on forensic expertise, procedural regulations, as well as standards of professional ethics and expert activity. The types of disciplinary sanctions are systematized, and it is demonstrated that the application of such sanctions to a forensic expert in economic matters should take into account the principles of forensic expertise. In particular, the assessment should consider the severity of the misconduct, the circumstances under which it was committed, the presence of prior disciplinary sanctions, and other factors characterizing the expert's professional activity. The article also emphasizes the guarantee function of the disciplinary liability procedure, as it ensures the expert's procedural rights, including the right to participate in the proceedings, provide explanations, and submit evidence and objections. This, in turn, contributes to an objective and impartial determination of whether a disciplinary misconduct has occurred. It is further noted that disciplinary sanctions may be appealed in court.

Ключові слова: *судовий експерт з економічних питань, судово-економічна експертиза, відповідальність судового експерта, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарний проступок, дисциплінарне стягнення, удосконалення.*

Keywords: *forensic expert on economic issues, forensic economic expertise, liability of a forensic expert, disciplinary liability, disciplinary offense, disciplinary penalty, improvement.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку правової держави та економіки України роль судової експертизи, зокрема економічної, істотно зростає у зв'язку з ускладненням господарських

відносин, збільшенням кількості кримінальних, цивільних і господарських справ, де об'єктивне встановлення економічних фактів та фінансових показників є ключовим етапом доказування. Судові експертизи з економічних питань відіграють визначну роль у з'ясуванні сутності фінансових правопорушень, розумінні бізнес-процесів, оцінці майна, встановленні збитків, фінансових втрат та економічних наслідків правопорушень.

З одного боку, висока суспільна значущість висновків судових експертів з економічних питань обумовлює потребу у встановленні чітких механізмів забезпечення їх відповідальності за якісне і добросовісне виконання своїх професійних обов'язків, адже недостовірні, упереджені або формальні висновки експертів можуть призвести до серйозних порушень правосуддя, що негативно впливає на захист прав сторін, справедливість судових рішень та довіру до судової системи. З іншого – з урахуванням випадків критики практики проведення економічних експертиз, що пов'язані з некваліфікованою підготовкою експертів, відсутністю єдиної методології оцінювання економічних категорій, ціновою політикою на експертні послуги та іншими ризиками, виникає об'єктивна потреба у всебічному науковому дослідженні питання професійної та правової відповідальності експертів.

Реформування судової системи в Україні, міжнародний досвід регулювання судово-експертної діяльності, удосконалення кримінального, цивільного і господарського процесів актуалізують необхідність глибшого наукового аналізу правових, організаційних та етичних аспектів відповідальності судового експерта з економічних питань. Таким чином, дослідження питань відповідальності судових експертів з економічних питань є соціально значущим, практично необхідним та теоретично перспективним, оскільки результати такого наукового аналізу можуть бути використані при вдосконаленні законодавства, адміністративної практики та професійних стандартів діяльності судових експертів, що в підсумку

сприятиме зміцненню ефективності правосуддя та захисту економічних прав усіх учасників судового провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відповідальності окремих категорій фахівців, у т.ч. і при вчиненні ними дисциплінарних проступків, періодично потрапляють у коло інтересів науковців і практиків. Так, Гриненко С. розглядає дисциплінарний проступок через дослідження його ознак та складу, як підставу дисциплінарної відповідальності прокурора [1]; Грищенко Р. з'ясував, що загальним об'єктом дисциплінарного проступку є трудові і суміжні з ними правовідносини [2]; Заборовський В. досліджував правову природу дисциплінарного проступку як підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності [3]; Залужний В. запропонував авторське бачення поняття, складу та особливостей нормативного закріплення у законодавстві військово-дисциплінарного проступку [4]; Коваленко К. підставою дисциплінарної відповідальності поліцейських розуміє склад дисциплінарного проступку, ознаки якого передбачені нормами права [5]; Луценко О. класифікувала види дисциплінарних проступків державних службовців [7]; Сімонишина Ж. і Рибалко В. описали підстави дисциплінарної відповідальності суддів на основі конкретних практичних кейсів із судової практики [17]; Хайдер Саїд Джіхад Аль-Саєді охарактеризував склад дисциплінарних проступків державних службовців за законодавством України [18]. Дана стаття є продовженням авторських досліджень розпочатих у роботах [14, 15, 16].

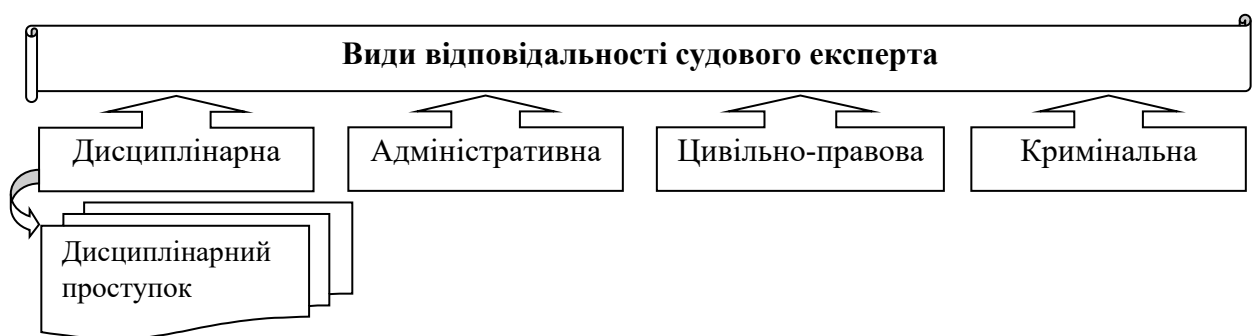
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в узагальненні законодавчих вимог у частині відповідальності судових експертів з економічних питань, у т.ч. при вчиненні ними дисциплінарних проступків, в умовах євроінтеграційного вектору розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Профільний Закон України «Про судову експертизу», прийнятий 25.02.1994 р., зазнавав 28 змін і доповнень, у т.ч. із моменту повномасштабного вторгнення рф на територію

України, шести: 03.11.2022 р., 09.11.2023 р., 19.11.2024 р., 03.12.2025 р. – у зв'язку із введенням у дію законів про Державний бюджет України на відповідний рік, щодо розміру посадових окладів судових експертів; 03.11.2022 р. – щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності; 10.10.2024 р. – у зв'язку із введенням у дію Закону України «Про адміністративну процедуру». Наразі діє редакція станом на 01.01.2026 р.

Відповідальність судового експерта у цілому та в частині судово-експертної діяльності з економічних питань зокрема, регламентується однойменною статтею 14 Закону України «Про судову експертизу».

До 03.11.2022 р. передбачалось лише, що «судовий експерт на підставах і в порядку, передбачених законодавством, може бути притягнутий до юридичної відповідальності» [13]. З 03.11.2022 р. статтю 14 «Відповідальність судового експерта» було викладено у новій, доповненій редакції задекларувавши, що «судовий експерт на підставах та в порядку, передбачених законодавством, може бути притягнутий до дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності» [13] – рис. 1.

**Рис. 1. Види відповідальності
судових експертів з економічних питань**

Джерело: систематизовано за даними [13].

Особливість дисциплінарної відповідальності судового експерта з економічних питань зумовлена підвищеним рівнем довіри до результатів

його професійної діяльності, оскільки експертний висновок має істотне значення для встановлення фактичних обставин справи та ухвалення законного й обґрунтованого судового рішення.

Так, наразі судовий експерт може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку. Незважаючи на закріплення конкретних випадків, що характеризують дисциплінарний проступок, ані в профільному Законі України «Про судову експертизу», ані в Кодексі законів про працю, ані в процесуальному законодавстві визначення такого терміну не наводиться. Щоправда, в окремих законопроєктах Трудового кодексу пропонувались різні варіанти тлумачення даного поняття, але законодавчого закріплення вони так і не набули.

Деякі спеціалізовані законодавчі акти все ж таки трактують термін «дисциплінарний проступок». Так, стаття 65 «Підстави для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності» Закону України «Про державну службу» дисциплінарний проступок визначає, як протиправну винну дію або бездіяльність чи прийняття рішення, що «полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення» [11].

У Законі України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України», що діяв до реформування національної системи охорони правопорядку, є однойменна стаття 2, що визначає дисциплінарний проступок як «невиконання чи неналежне виконання особою рядового або начальницького складу службової дисципліни» [12]. Стаття 12 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» декларує, що «дисциплінарним проступком визнається протиправна винна дія чи бездіяльність поліцейського, що полягає в порушенні ним службової дисципліни, невиконанні чи неналежному виконанні обов'язків поліцейського або виходить за їх межі, порушенні обмежень та заборон,

визначених законодавством для поліцейських, а також у вчиненні дій, що підривають авторитет поліції» [11].

Кримінально-виконавчий кодекс України містить статтю 131¹ «Поняття дисциплінарного проступку», що декларує: «дисциплінарним проступком особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, є протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність), що посягає на встановлений порядок у сфері виконання покарань, вчинене цією особою» [6].

Верховний Суд від 22.07.2020 р. вирішив, що «дисциплінарний проступок визначається як винне невиконання чи неналежне виконання працівником своїх трудових обов'язків. Складовими дисциплінарного проступку є дії (бездіяльність) працівника; порушення або неналежне виконання покладених на працівника трудових обов'язків; вина працівника; наявність причинного зв'язку між діями (бездіяльністю) і порушенням або неналежним виконанням покладених на працівника трудових обов'язків» [9]. При цьому, недоведеність хоча б одного із зазначених елементів виключає наявність дисциплінарного проступку.

У літературних джерелах також відсутня єдність думок щодо трактування поняття «дисциплінарних проступок», що ускладнює розуміння його суті та причин встановлення відповідного факту (таблиця 1).

На наш погляд, дисциплінарний проступок є юридичним фактом, що зумовлює застосування заходів дисциплінарного впливу, спрямованих на забезпечення належного рівня професійної діяльності, дотримання законності та професійної етики.

**Таблиця 1. Визначення терміну «дисциплінарний проступок»
у літературних джерелах**

Автор	Визначення	Джерело
Андрушко А.	Дисциплінарний проступок – це протиправне, винне, шкідливе невиконання чи неналежне виконання працівником у робочий час трудових обов’язків, покладених на нього законодавством, колективним і трудовим договорами, іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосовано дисциплінарне стягнення	Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності. <i>Держава і право</i> . 2006. Вип. 32. С. 385
Барікова А.	Дисциплінарний проступок – це протиправне, винне (умисне або необережне) діяння, що полягає в невиконанні чи неналежному виконанні покладених законодавством обов’язків, зловживанні або перевищенні прав, порушенні заборон чи обмежень	Дисциплінарна відповідальність за законодавством України про працю. <i>Інформація і право</i> . 2014. № 1 (10). С. 135
Іванова Г.	Дисциплінарний проступок – це протиправне винне невиконання або неналежне виконання трудових обов’язків, визначених трудовим законодавством, колективним і трудовим договорами, або перевищення повноважень працівником, який перебуває в трудових правовідносинах з конкретним роботодавцем, за вчинення якого трудове законодавство передбачає застосування дисциплінарного стягнення	Склад дисциплінарного проступку в трудовому праві. <i>Право та державне управління</i> . 2013. № 1 (10). С. 35
Іншин М., Щербина В., Сіроха Д. та ін.	Дисциплінарний проступок – це правопорушення, яке виявляється у невиконанні або неналежному виконанні з вини працівника покладених на нього обов’язків	Трудове право : підручник ; за ред. проф. М.І. Іншина та доц. В.І. Щербини. Х.: НікаНова, 2012. С. 402
Корнєв Ю., Мацелик М.	Дисциплінарний проступок – це діяння у вигляді порушення трудової дисципліни під час виконання роботи	Земельне право : Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2009. С. 156
Мельник К.	Дисциплінарний проступок – це винне невиконання або неналежне виконання працівником своїх трудових обов’язків, передбачених трудовим законодавством, правилами внутрішнього трудового розпорядку, іншими локальними актами, актами соціального партнерства, а також невиконання або неналежне виконання правомірних вказівок роботодавця, виданих у межах умов трудового договору	Дисциплінарна відповідальність та дисциплінарний проступок: питання теорії. <i>Право і безпека</i> . 2012. № 1 (43). С. 229

Продовження таблиці 1.

Автор	Визначення	Джерело
Прокопенко В.	Дисциплінарний проступок – це винне невиконання або неналежне виконання працівником покладених на нього законодавством про працю, колективним і трудовим договорами трудових обов’язків	Трудове право України : підручник. Харків, 1998. С. 412-413
Сердюк І.	Дисциплінарний проступок – це винне невиконання чи неналежне виконання працівником своїх трудових обов’язків, ознак правопорушення або злочину	Сердюк І.А. Правоохоронні відносини: поняття, їх особливості та види : дис... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2008. С. 176
Середа В.	Дисциплінарний проступок – це винне, протиправне діяння (бездіяльність), яке посягає на трудову дисципліну у відповідному організованому колективі (підприємство, установа) шляхом невиконання чи неналежного виконання своїх трудових обов’язків, за яке передбачене застосування дисциплінарних санкцій, що визначені у чинному законодавстві	Поняття, ознаки та склад дисциплінарного проступку. <i>Наукові записки Львівського університету бізнесу та права</i> . 2014. № 12. С. 128
Хуторян Н.	Дисциплінарний проступок – це протиправна дія чи бездіяльність, що полягає у невиконанні чи неналежному виконанні своїх трудових обов’язків, та її наслідків, виражене у формі умислу чи необережності	Проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності працівника у новому Трудовому кодексі України. <i>Держава і право</i> . 2002. Вип. 21. С. 406
Ярошенко О., Прилипко С., Слюсар А. та ін.	Дисциплінарний проступок – це винне протиправне невиконання чи неналежне виконання працівником своїх трудових обов’язків	Трудове право : підручник ; за заг. ред. О.М. Ярошенка. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. С. 433

Джерело: узагальнено на основі літературних джерел.

У статті 14 Закону України «Про судову експертизу» визначено, що дисциплінарним проступком судового експерта, у т.ч. і з економічних питань, є: 1) самостійне збирання матеріалів, що підлягають дослідженню, а також самостійний вибір вихідних даних для проведення судової експертизи; 2) проведення судової експертизи судовим експертом, який є працівником

державної спеціалізованої установи, без письмового доручення його керівника у разі призначення (замовлення) проведення судової експертизи державній спеціалізованій установі; 3) передоручення проведення судової експертизи іншій особі з порушенням встановленого законодавством порядку; 4) порушення без поважних причин вимог законодавства щодо строків проведення судової експертизи; 5) вирішення питань, що виходять за межі кваліфікації судового експерта за відповідною експертною спеціальністю, у тому числі питань права; 6) невиконання судовим експертом, який не є працівником державної спеціалізованої установи, вимог законодавства щодо організації робочого місця судового експерта; 7) ухилення судового експерта, який не є працівником державної спеціалізованої установи, від проведення перевірки його діяльності та/або перешкоджання ним проведенню такої перевірки; 8) порушення порядку зберігання та поводження з об'єктами дослідження, матеріалами справи (провадження), що призвело або може призвести до їх втрати або пошкодження; 9) застосування руйнівних методів дослідження з порушенням встановленого законодавством порядку; 10) неповідомлення у встановленому законодавством порядку держателю державного Реєстру атестованих судових експертів відомостей щодо настання обставин, які підлягають внесенню до такого реєстру за повідомленням судового експерта; 11) порушення вимог законодавства щодо оформлення висновку судового експерта; 12) невиконання або неналежне виконання судовим експертом без поважних причин покладених на нього обов'язків, що стало підставою для постановлення судом окремої ухвали, в якій порушено питання щодо дисциплінарної відповідальності судового експерта [13].

Визначення наявності дисциплінарного проступку потребує всебічної оцінки як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак діяння, зокрема характеру порушених обов'язків, наявності вини експерта, наслідків вчиненого порушення, а також причинно-наслідкового зв'язку між діями (бездіяльністю) експерта та завданою шкодою.

За вчинення дисциплінарного проступку, передбаченого Законом України «Про судову експертизу», до судового експерта може бути застосований один із трьох видів дисциплінарних стягнень (рис. 2).

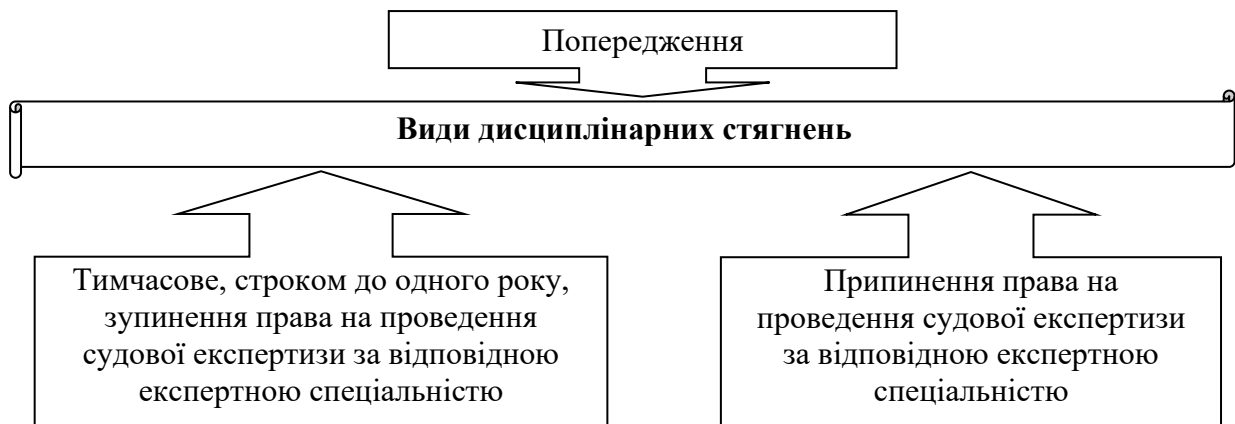

Рис. 2. Види дисциплінарних стягнень до судових експертів з економічних питань

Джерело: систематизовано за даними [13].

Під час визначення виду дисциплінарного стягнення беруться до уваги ступінь тяжкості наслідків, спричинених дисциплінарним проступком, умови та обставини його вчинення, наявність чи відсутність раніше застосованих до судового експерта дисциплінарних заходів, а також інші дані, що характеризують його професійну діяльність як судового експерта з економічних питань.

З 10.10.2024 р. стаття 14 Закону України «Про судову експертизу» була доповнена порядком вирішення питань дисциплінарної відповідальності судового експерта, у т.ч. з економічних питань, котрі мають розглядатись експертно-кваліфікаційною комісією утвореною в законодавчо визначеному порядку. Так, «підставою для розгляду питання дисциплінарної відповідальності судового експерта є подання міністерства або іншого державного органу, що здійснює організаційно-управлінські функції щодо діяльності державних спеціалізованих установ та судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, або уповноважених цими

державними органами суб'єктів, які організаційно забезпечують діяльність експертно-кваліфікаційних комісій» [13].

Подання формується за підсумками розгляду скарг осіб, які беруть участь у судовій справі, кримінальному провадженні або інших правовідносинах за участю судового експерта, щодо його дій чи бездіяльності, а також на підставі документів, складених за результатами здійснення контролю за дотриманням судовими експертами вимог законодавства у сфері судово-експертної діяльності, які містять обґрунтовані відомості про наявність у діях (бездіяльності) судового експерта ознак дисциплінарного проступку. Таке подання подається на розгляд експертно-кваліфікаційної комісії не пізніше ніж через 15 календарних днів з моменту надходження відповідних матеріалів.

Процедура розгляду експертно-кваліфікаційною комісією питань щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів включає:

- розгляд питання щодо відкриття дисциплінарного провадження;
- розгляд питання та прийняття рішення щодо дисциплінарної відповідальності судового експерта.

Розгляд питання про притягнення судового експерта до дисциплінарної відповідальності здійснюється експертно-кваліфікаційною комісією у межах розумного строку, однак не пізніше ніж протягом 45 календарних днів з дня надходження відповідного подання. За клопотанням учасника дисциплінарного провадження, який наполягає на особистій участі в засіданні експертно-кваліфікаційної комісії, але з поважних причин не має можливості бути присутнім, строк розгляду може бути продовжено на підставі рішення цієї комісії.

Розгляд питання щодо дисциплінарної відповідальності судового експерта не може стосуватися перевірки повноти, обґрунтованості та об'єктивності висновку судового експерта. Заяви, клопотання, подані під час засідання експертно-кваліфікаційної комісії, розглядаються невідкладно, але не пізніше 3 робочих днів з дня їх подання. Заяви, клопотання, подані у

дисциплінарному провадженні в інший час, розглядаються на найближчому засіданні експертно-кваліфікаційної комісії [13].

Судовий експерт, щодо якого відкрито дисциплінарне провадження, повідомляється про місце і час засідання експертно-кваліфікаційної комісії не менше ніж за 5 робочих днів до дня засідання.

Судовий експерт наділений правом бути присутнім на засіданні експертно-кваліфікаційної комісії під час розгляду питання про його дисциплінарну відповідальність, ознайомлюватися з матеріалами дисциплінарної справи, надавати усні та/або письмові пояснення чи заперечення, подавати заяви, клопотання й інші документи з предмета розгляду, а також реалізовувати інші права, встановлені законодавством.

«За рішенням експертно-кваліфікаційної комісії в її засіданні можуть брати участь й інші особи, якщо їхня участь сприятиме забезпеченню об'єктивності та повноти розгляду питання щодо дисциплінарної відповідальності судового експерта» [13].

З 06.05.2025 р. введено в дію Порядок, що визначає процедуру розгляду Центральною експертно-кваліфікаційною комісією при Міністерстві юстиції України питань щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України та судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, за дисциплінарні проступки у сфері судово-експертної діяльності, визначені у статті 14 Закону України «Про судову експертизу» [8]. Даним нормативним актом детально описано процедуру, підстави та порядок відкриття і розгляду дисциплінарних проваджень за вчинення дисциплінарних проступків судовими експертами, у т.ч. і з економічних питань.

Дисциплінарне стягнення не може бути накладене пізніше трьох років з дня вчинення проступку.

Крім того, «у разі якщо протягом одного року з дня накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження судового експерта не

піддано новому дисциплінарному стягненню, зазначений судовий експерт вважається таким, що не мав дисциплінарного стягнення, з внесенням відповідних відомостей до державного Реєстру атестованих судових експертів» [13].

Дисциплінарне стягнення може бути оскаржене в судовому порядку.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Питання відповідальності судового експерта, у т.ч. і з економічних питань, регламентується однойменною статтю 14 Закону України «Про судову експертизу», яку протягом 2022-2024 рр. було викладено у новій і доповненій редакції. Наразі судовий експерт може бути притягнутий до дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності на підставах і в порядку, передбачених законодавством. Дисциплінарна відповідальність настає при вчиненні дисциплінарного проступку. Незважаючи на закріплення 12 конкретних випадків, що характеризують дисциплінарний проступок, у профільному Законі України «Про судову експертизу» визначення такого терміну не наводиться.

Нами запропоновано дисциплінарний проступок розглядати як юридичний факт, що зумовлює застосування заходів дисциплінарного впливу, спрямованих на забезпечення належного рівня професійної діяльності, дотримання законності та професійної етики. Таким чином, дисциплінарний проступок судового експерта з економічних питань є специфічним видом професійного правопорушення, що полягає у винному невиконанні або неналежному виконанні покладених на нього обов'язків, визначених законодавством у сфері судово-експертної діяльності, процесуальними нормами, а також вимогами професійної етики та стандартами експертної діяльності.

Систематизовано види дисциплінарних стягнень та доведено, що застосування дисциплінарних стягнень до судового експерта з економічних питань має здійснюватися з урахуванням принципів судово-експертної діяльності (законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження)

та має передбачати оцінку тяжкості дисциплінарного проступку, обставин його вчинення, наявності попередніх дисциплінарних стягнень й інших даних, які характеризують професійну діяльність експерта.

Узагальнена нами процедура притягнення судового експерта до дисциплінарної відповідальності відіграє важливу гарантійну роль, оскільки забезпечує реалізацію його процесуальних прав, зокрема права на участь у розгляді справи, надання пояснень, подання доказів і заперечень, що сприяє об'єктивному та неупередженому вирішенню питання про наявність дисциплінарного проступку.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаються нам у розробці пропозицій з удосконалення порядку визначення відповідальності у разі вчинення дисциплінарного проступку судовими експертами за різними видами економічних експертиз – експертиза документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності; експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій; експертиза документів фінансово-кредитних операцій.

Література

1. Гриненко С. В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності прокурора. *Вісник кримінального судочинства*. 2024. № 3-4. С. 223-236.
2. Грищенко Р. Характеристика об'єкта дисциплінарного проступку. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 71-75.
3. Заборовський В. В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: ПРАВО*. 2015. Вип 31. Т. 3. С. 115-118.
4. Залужний В. Ф. Військово-дисциплінарний проступок: поняття, склад, особливості нормативного закріплення у військово-дисциплінарному законодавстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 119-125.

5. Коваленко К. В. Підстави дисциплінарної відповідальності поліцейських. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. 2019. С. 105-107.

6. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 06.01.2026).

7. Луценко О. Види дисциплінарних проступків державних службовців за новим Законом України «Про державну службу». *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 3. С. 109-112.

8. Порядок розгляду Центральною експертно-кваліфікаційною комісією при Міністерстві юстиції України питань щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів : Наказ М-ва юстиції України від 06.05.2025 р. № 1224/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0695-25#n4> (дата звернення: 06.01.2026).

9. Постанова Верховного Суду від 22.07.2020 р. у справі № 554/9493/17 (провадження № 61-38286св18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90591458>. (дата звернення: 08.01.2026).

10. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#n700> (дата звернення: 08.01.2026).

11. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 08.01.2026).

12. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22.02.2006 р. № 3460-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 08.01.2026).

13. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.01.2026).

14. Пугаченко О. Б. Порядок проведення судових експертиз з питань оподаткування. *Здоров'я та суспільство : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Кропивницький, 5 листопада 2020 р. С. 197-205.

15. Пугаченко О. Б., Фоміна Т. В. Законодавче регулювання орієнтовного переліку вирішуваних питань судово-економічною експертизою документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. Issue № 19. P. 2 (February). С. 42-50.

16. Пугаченко О. Б., Фоміна Т. В. Права та обов'язки експертів з економічних питань у профільному і процесуальному законодавстві. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2023. № 9 (42). С. 20-32.

17. Сімонишина Ж. В., Рибалко В. О. Підстави дисциплінарної відповідальності суддів: практичний посібник для дисциплінарних інспекторів. Київ – Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2023. 148 с.

18. Хайдер Саїд Джіхад Аль-Саеді. Характеристика складу дисциплінарних проступків державних службовців за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 272-275.

References

1. Hrynenko, S.V. (2024), "Disciplinary misconduct as a basis for disciplinary liability of a prosecutor", *Visnyk kryminal'noho sudochynstva*, vol. 3-4, pp. 223-236.

2. Hryshenko, R. (2020), "Characteristics of the object of disciplinary misconduct", *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, vol. 1, pp. 71-75.

3. Zaborovs'kyj, V.V. (2015), "Disciplinary misconduct as a basis for disciplinary liability of a lawyer", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seria: PRAVO*, vol. 31, no. 3, pp. 115-118.

4. Zaluzhnyj, V.F. (2022), "Military disciplinary misconduct: concept, composition, features of regulatory consolidation in military disciplinary legislation", *Aktual'ni problemy vitchyznianoj iurysprudentsii*, vol. 6, pp. 119-125.
5. Kovalenko, K.V. (2019), "Grounds for disciplinary liability of police officers", *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsial'noho rozvytku derzhavy*, pp. 105-107.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Criminal and Executive Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (Accessed 06.01.2026).
7. Lutsenko, O. (2016), "Types of disciplinary offenses of civil servants under the new Law of Ukraine "On Civil Service", *Visegrad Journal on Human Rights*, vol. 3, pp. 109-112.
8. Ministry of Justice of Ukraine (2025), "The procedure for consideration by the Central Expert Qualification Commission under the Ministry of Justice of Ukraine of issues regarding disciplinary liability of judicial experts", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0695-25#n4> (Accessed 06.01.2026).
9. Supreme Court of Ukraine (2020), "Resolution of the Supreme Court of 07/22/2020 in case No. 554/9493/17", available at: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90591458>. (Accessed 08.01.2026).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On Civil Service", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#n700> (Accessed 08.01.2026).
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (Accessed 08.01.2026).
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine "On the Disciplinary Statute of the Internal Affairs Bodies of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (Accessed 08.01.2026).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (1994), “On forensic examination”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (Accessed 06.01.2026).

14. Puhachenko, O.B. (2020), “”, Zdorov'ia ta suspil'stvo: Materialy II Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii [Procedure for conducting forensic examinations on taxation issues], Kropyvnyts'kyj, Ukraine, pp. 197-205.

15. Puhachenko, O.B. and Fomina, T.V. (2022), “Legislative regulation of the indicative list of issues to be resolved by forensic economic examination of accounting, taxation and reporting documents”, Modern engineering and innovative technologies, vol. 19, no. 2, pp. 42-50.

16. Puhachenko, O.B. and Fomina, T.V. (2023), “Rights and obligations of experts on economic issues in profile and procedural legislation”, Ekonomichni nauky, vol. 9 (42), pp. 20-32.

17. Simonyshyna, Zh.V. and Rybalko, V.O. (2023), Pidstavy dystsyplinarnoi vidpovidal'nosti suddiv [Grounds for disciplinary liability of judges: a practical guide for disciplinary inspectors], Vydavets' Viktoriia Kundel's'ka, Kyiv – L'viv, Ukraine.

18. Khajder Said Dzhikhad Al'-Saedi. (2021), “Characteristics of the composition of disciplinary offenses of civil servants under the legislation of Ukraine”, Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal, vol. 8, pp. 272-275.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2026 р.